

2.3. BAŞLICA ÜLKELERDEKİ TÜTÜN YÖNETİMİNE İLİŞKİN GENEL UYGULAMALAR

Dr.Haluk TANRIVERDİ (x)

GİRİŞ

Tütüne ait üretim, destekleme, satın alma, ticaret programları ile tütün mamüllerine ilişkin uygulamalar; ülkelerin içinde buldukları ekonomik sosyal ve politik konumlara göre değişimler göstermektedir.

Bu çalışmada, tütün üreten belli başlı ülkelerdeki özellikle yaprak tütüne ait politik uygulamalar, genel hatlarıyla belirtilmektedir.

2.3.1 Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en çok tütün yetiştiren ülkeleri arasında yer alır. Dünya tütün üretiminin 1/6'sını üretir. Ülkede Oriental tip tütün hariç belli başlı bütün tütün tip ve çeşitleri yetiştirilir. Üretici, tütün destek programlarıyla korunmaktadır. Ekici ürün bildirimleri, pazarlama kotalarına uygun olduğu takdirde ekiciye fiyat desteği sağlanmaktadır. Ülke üretiminin yaklaşık % 58'ini oluşturan flue-cured tütünü dönüme ve ölçüye göre hesaplanan kotalara sahiptir. Ekicilerin pazara getirdikleri tütünün miktarlarında % 3 tolerans gösterilmekte bu miktarın üstüne çıkıldığında fiyat desteği yapılmamaktadır. Bunun yanı sıra ekicilerin pazarda sattığı fazla miktarlar, gelecek yıl ki kotalarından indirilir. Eğer ekici tesbit edilen kotasından daha az miktarda üretim yaparsa, gelecek yıl ki üretim kotasına eksik miktarlar kadar ilave yapılır. ¹

Amerikan blend sigaralarının artan etkinliği sonucu, burley tütününün dünya çapındaki talebi artmış bulunmaktadır. Burley tütünü ABD tütün üretiminin yaklaşık % 35'ini oluşturur. Burley tütünü miktar kotasıyla işlemektedir.

Tütündeki fiyat destek programları, Ticari Kredi Şirketi (CCC) ile sözleşme altındaki üretici dernekleri tarafından düzenlenir. Bu sözleşmelerle tütünlerini satamayan üreticiler, tütünlerini asgari fiyat oranları üzerinden üretici derneklerine teslim edebilirler. Üretici dernekleri tütün için maddi teminat haline gelir.

(x) Dr.Haluk TANRIVERDİ, İst.Ün.Tütün Ekspertleri Yüksek Okulu Öğrt.Elemanı
1.Grise, Verner N."The World Tobacco Market-Government Intervention and Multilateral Policy Reform", Staww Report No.AGES, 9014,NW,Washington D.C.USA February 1990.

Kredi kurumlarından sağladığı finans ile ekicilere kredi verir. Kredi kurumundan temin edilen fonla üreticilere destek fiyat ödemesi yapılır ve tütünün işlenmesi, depolanması ve satış maliyetleri karşılanır. Her yıl herbir tütün çeşidi için belirlenen ortalama kredi miktarları, USDA'nın Tarımsal İstikrar ve Koruma Servisi'nce belirlenir. Flue-cured ve burley için fiyat desteği piyasa fiyatlarının 5 yıllık ortalamaları ve bir önceki yılın düzeyine göre ve üretim indekslerindeki tütün maliyetlerine göre ayarlanır. Herbir tütün neviyatı için belirlenen kredi oranı 11'1 bulan üretici derneklerince yapılan sözleşmelere göre CCC kurumunca belirlenir.²

ABD' de tütünler genelde serbest ve her türlü kısıtlayıcı işlemlerden uzak olarak müzayede (auction) sistemi ile satılır (% 90). Geri kalanı ise doğrudan çiftliklerde yada çiftçi kooperatifleri aracılığıyla satılır. Müzayede sisteminde herbir çeşit için belirlenen kredi oranına göre sunulan tütün yığınları üzerinde dernek tarafından kurulmuş sisteme göre fiyat verene satılır. Fiyat artırımları yüksek olmadığı takdirde üretici dernekleri belirlenen kredi oranlarına göre tütünü satın alır. ABD' de açık artırma sistemi geniş kapsamlı olup hemen hemen yıl içinde herhangi bir zamanda bir bölgede bir açık artırmaya rastlamak mümkündür. ABD eyaletlerinde 200' e yakın açık artırma merkezinde 700' e yakın tütün firması faaliyette bulunur ve 13 tip tütün satışı gerçekleştirilir.³

ABD tütün ticari programları geniş anlamda ithalat vergilerini kapsar. Vergiler tütün tip ve çeşitlerine göre değişmekte ve GATT müzakerelerine göre oranları düşürülmektedir. Ayrıca bu programa göre ABD kaynaklı tarımsal ürünleri satın alacak firmalara ticari kredilerde garanti sağlanır.⁴

ABD, tütün ticaretinde kota uygulama ve değişik ülkelerle tercihli ticari anlaşmalar yapar. ABD' de başlıca tütün yetiştirilen alanlar Virginia, North Carolina, South Carolina, Kentucky, Tennessee, Connecticut, Florida, Georgia, Ohio, Indiana, Missouri, Maryland, Pennsylvania ve Wisconsin' dir.⁵

2. Grise, Verner N. a.g.e

3. United States Department of Agriculture, Foreign Agriculture Serv. "Tobacco in The United States, USA 1979.

4. Alston, Julian A. and Daniel A. Summer, "A New Perspective on the Farm Program for U.S. Tobacco", Working Paper No.88-19, University of California, Davis, Dept.Agr.Econ., Sept.1988

5. Voges, Ernst, "Tobacco Encyclopedia", Tobacco Journal International Publications, West Germany, 1984

2.3.2 Avrupa Topluluğu

Avrupa Topluluğu kapsamlı tütün üretimi ve ticari programlara sahiptir. Tütün daha çok Avrupa Topluluğu'nun (AT) güney ülkelerinde yani İtalya, Yunanistan, İspanya ve Fransa'da üretilir. 1970' li yılların başında AT konseyi işlenmemiş tütünde ortak piyasa sistemini oluşturdu. Tütündeki bu sistem, ekiciye fiyat yardımları, satıcılara primler, ihracatçıya yardımlar ve koruma tedbirlerini içerir. Fiyat ve gelir desteği toplulukta yetişen 34 tütün çeşidini kapsar. Y.T.' ne verilen norm fiyatlar her bir tütün çeşidi için her yıl belirlenerek ekicilere makul gelirler getirmektedir. Müdahale fiyatı ise norm fiyatının % 90' nına karşılık gelen özelliği ile üreticilerin alacağı en düşük taban fiyat niteliğindedir. Topluluk, tütünlerini alan alıcılara tütünün satın alınması için prim verir.⁶

AT'nin ticaret politikalarına gelince tütün ithalatında ortak bir gümrük tarifesi uygulanır. Tarife her 100 kg'lık tütün miktarı için en düşük ve en yüksek Avrupa Para Birimi (ECU) Advalorem oranlarından ibarettir. Ayrıca bazı topluluk dışı ülkelerde tercihli ithalat anlaşmaları yapılır. Topluluğun tütün ihracatında değişebilir geri ödeme sistemi içinde ihracat yardımı yapılır. Üreticiler dünya piyasa satış fiyatı ve iç piyasa fiyatı arasındaki farkı alırlar. Toplulukta tütün sisteminin iyileştirilmesi yolunda yapılacak yatırımların maliyetlerinin % 25' i yardım fonlarınınca karşılanır. Ayrıca, topluluk, tütün üretici grup ve derneklerin faaliyetlerini destekler ve teşvik eder.⁷

Topluluğun yapısal politika programlarıyla da, araştırma geliştirme işletmelerin büyümesi ve geliştirilmesi, eğitim faaliyetleri desteklenir. Toplulukta tütün üretim kontrolü belirli durumlarda faaliyete geçirilir. Örneğin; İtalya ve Yunanistan'daki tütün üretimine, endüstrinin talepleri doğrultusunda yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Topluluk tütün piyasasının gelişmesini teşvik etmek için tütün mamüllerinde homojen bir iç vergi sistemine geçişi hedeflemekte. diğer taraftan sağlığa daha az zararlı tütün mamülleri üretimini sağlamak için, sigaralardaki zifir ve nikotin miktarlarının en aza indirilebilmesi için yatırımlarda bulunmakta ve tütüne karşı tedbirlerin uygulanmasını teşvik etmektedir.⁸

6. Documents-Proposals From the Commission. "On the Prices for Agricultural Products and on Related Measures 1989/1990, Office for Official Publications of the EC, Luxemburg, 1991.

7. Grisc, Verner N., a.g.e..

8. Tanrıverdi, Haluk. "Türk Tütün Politikasının Avrupa Topluluğu Ortak Tütün Politikasıyla Bütünleşmesi", İst. Ün. İsl. Fak. Doktora Tez, Kasım 1990.

2.3.3 Brezilya

Brezilya'da flue-cured ve burley tütününe ilave olarak diğer çeşitler de üretilir. Brezilya'da tütün, sigara imalatçıları yada ihracatçı firmalar ile yapılan yıllık sözleşmeler altında küçük ölçekli çiftçiler tarafından yetiştirilir. Tütün imalatçı ve tüccarları, tütün sezonunda tütünün üretimi, kurutulması, ve nevi-atlandırılmasında üreticiye yol gösterir ve yardım ederler. Sonuçta satın alan firmaların tütün üretimi ve pazarlama işlemleri üzerinde kontrolleri olup, kalite iyileştirilmesine de olumlu etki yaparlar. Brezilya'da tütüne yönelik ihracat yardımı yoktur, fakat ithalat esasta yasaktır. Bunun nedeni; tütünün ve tütün mamüllerinin Brezilya' da iç talep ihtiyacını karşılayacak miktarlarda üretilmesidir. Brezilya' da tütün ekicileri doğrudan devletten yardım almazlar. Yine de ,çiftçiler düşük faizlerle tarımsal amaçlı kredi alabilirler.⁹

Tütün, güney Brezilya bölgelerindeki ekiciler için en çok nakit getiren üründür. Bölgede küçük ölçekli çiftçilere tütünün gelir potansiyelini sunacak başka bir alternatif tarım ürünü yoktur. Brezilya'da tütün yetiştirme maliyeti, tütün ihraç edilen diğer ülkelere kıyasla en düşük düzeydedir. Maliyetler aile ziraati yapıldığı ve el emeğine dayandığı için nisbeten düşüktür.¹⁰

Brezilya' da yetişen başlıca tütün tipleri; Bahra tütünü (güneyde), Arapirace (Algoas'ta), Galpao ve Estufa (Flue-cured, Virginia ve Burley tütünü olup, güneyde yer alır.) Rio Grande de sul ve Santa Catarina ve Parana tütünleridir.¹¹

2.3.4 Arjantin

Arjantin Güney Amerika'daki ikinci en büyük ülkedir.(Brezilya ilk sırada yer alır.) Ülkede flue-cured ve burley üretimi artarken koyu tip tütünlerin üretimi azalmaktadır. Arjantin'de tütün endüstrisi önemli ölçüde desteklenir. Ekiciye ödenen fiyatların yarısına yakını, devletin fiyat destek programınca karşılanır. Böylece rekabetçi bir piyasada fiyat iki katı bir düzeye eriştirilir. Bu programın nakit girdileri sigara satışlarından elde edilen vergilerle sağlanır.¹²

Arjantin' de tütün üretimi ,kalite zayıflığı nedeniyle sınırlı tutulmaktadır. Son yıllarda kalite iyileştirilmesine yönelik önemli çabalar gösterilmektedir.

Tütün Arjantin'de ekicilere çok karlı gelen bir üründür. Maliyetin daha da azaltılması yolunda önemli çabalar gösterilmektedir. Arjantin' de tütün yetiştirmenin maliyeti, ABD' den daha düşük düzeydedir.¹³

Arjantin'de tütün yetişen alanlar Misslonos, Corrients, Salta, Tucuman, Jujuy bölgeleridir.¹⁴

9. "Brazil's Tobacco Production and Trade," FAR-82, US, Dept.Agr.Serv.Mar.1955.

10. Grise, Verner N., a.g.e.,

11. Voges Ernst, a.g.e.,

12. Grise, Verner, a.g.e.,

14. Voges, Ernst, a.g.e.,

2.3.5 Zimbabwe

Zimbabwe Afrika'da tütün yetiştirilen en büyük ülkedir. İhracatı yapılan ürünler arasında tütün, ülkenin başlıca döviz kaynağıdır. Ülkede tütün çok sayıda insana iş imkanı sağlar. Zimbabwe'de dönüm başına tarım gelirleri arasında tütün kadar gelir getiren bir başka tarım ürünü yoktur.¹⁵

Zimbabwe'de devlet tütün ekicilerine doğrudan yardım sağlamaz. Yalnız tütünün gelir, vergi vb. önemli politikalarında devlet endüstriyi destekleyici politikalar geliştirir.

Zimbabwe'de tütün üretim maliyetleri ABD'nin maliyetlerinin altındadır. Bunun sebepleri arasında ucuz işçilik ve el emeği başta gelir. Fakat son yıllarda ABD'nin daha çok emek-yoğun kurum sistemlerine başvurmasıyla bu avantaj son yıllarda kaybolmaktadır. Artan üretim maliyetleri Zimbabwe endüstrisinin gelişmesini yavaşlatmaktadır. Zimbabwe dünya pazarlarında ABD ile rekabet eden başlıca ülkelerden birisi haline gelmiştir. Ülkede flue-cured başta olmak üzere Burley, oriental ve dark air cured tipi tütünler yetiştirilir.¹⁶

Başlıca tarım alanları olan Mashonaland ve Manicaland ülkenin kuzey kısımlarında bulunur. Ülkenin tek tütün piyasası satış merkezi başkent Harare'dedir. Harare'de flue-cured tütün satışlarının tamamı her yıl mart ayında başlar ve 6 ay devam eder. Paketleme işlemleri uluslararası ticaretle uğraşan Y.T. tüccarlarının tesislerinde yapılır.¹⁷

2.3.6 Malawi

Malawi Afrika'nın en çok tütün üreten ülkesidir. Zimbabwe gibi Malawi'de de artan üretim maliyetleri rekabetçi durumunu olumsuz etkilemektedir. Malawi'de kimyasal ilaçlar, tütünle ilgili araç gereç teçhizat fuel oil yakıt ve gübre gibi üretim girdileri ithalat yoluyla karşılanmaktadır. İthalata konan vergiler söz konusu üretim girdilerinin fiyatlarını yükseltmektedir. Bununla beraber tütünün ülkenin en önemli döviz kaynağını oluşturması ekiciye doğrudan üretim yardımı yapılmamasına rağmen devlet politikalarında öncelikli bir yer edinmesine neden olmaktadır.¹⁸

Üretim maliyetlerine ilişkin veriler tam bilinmemekteyse de maliyetlerin son yıllarda arttığı gözlenmektedir. Üstelik ülkede flue-cured tütünlerin kullanılmasında kullanılan odun vb. yakıt sıkıntısı çekilmektedir. Malawi, tütünlerinin ticari karşılığının azalmasına rağmen dünya tütün pazarlarında ABD ile rekabet halindedir.¹⁸

Afrika'da yetişen tütünlerin üçte ikisi Malawi ve Zimbabwe'de diğer üçte biri ise ticari önemleri fazla olmayan yaklaşık 20 ülkede yetiştirilir.

Malawi geleneksel olarak dark fire tütününü yetiştiren ülke olarak bilinmekteyse de son yıllarda önemli miktarlarda flue-cured ve burley tütününü de yetiştirilmeye başlanmıştır. Tütün ülkenin orta güney kısımlarında yetiştirilir. Malawi'de tütün ülkenin toplam ihracat gelirlerinin yaklaşık yarısını oluşturur.¹⁹

15. Birkhead, James W. ve Albert B. Davis. "Tobacco Production of the Federation of Rhodesia and Nyasaland", FT 36-54. US. Dep. Agr., For. Agr. Serv. Semp. 1954.

16. Grise Verner N. a.g.e.,

17. Voges, Ernst. a.g.e.,

18. Grise, Verner N. a.g.e.,

19. Voges, Ernst. a.g.e.,

2.3.7 Çin Halk Cumhuriyeti

Çin dünyanın tütün yetiştirilen en büyük ülkesidir. Bu ülke, tütün üretiminin üçte birine yakın miktarını karşılar Çin'de çoğunlukla flue-cured ve burley tütünü ekilir. Son zamanlarda ülkede dark air cured ve sun-cured tütünü üretimi azalmaya başlamıştır. Çin'de üretilen tütünün tamamına yakını iç tüketimde kullanılır. Çok az miktarlardaki tütün, ticarete konu olmaktadır. ABD, tütün konusunda bu ülke ile ticari ilişkilerini geliştirmek istemektedir. Çin'de tütün üretimi ve pazarlaması devlet tekelinin kontrolü altındadır. Çin Ulusal Tütün Şirketi (CNTC), yaprak tütün ve sigara üretiminden satışına kadar ki her aşamada tütün endüstrisini kontrol eder. CNTC, ülkenin tek satıcısıdır, ve pazarlama kotalarının ithalat işlemlerinin ve tütün de neviyatlarının standartlarına ilişkin işlemleri düzenler. Çin'de sigara tüketimi yılda % 8-10 luk artışlar kaydetmekte, tütün gelirleri artmakta ve yüksek kaliteli sigaralara olan talep de yükselmektedir. Çin'deki tütün politikaları artan, iç tüketimi karşılamak için tütünün kalitesinin yükseltilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çin'de özellikle tütünde kalite yükseltilmesi yolundaki çabalar başarılı olduğu takdirde, düşük maliyetli tütün üretimiyle ihracatın geliştirileceği umulmaktadır.

Çin Ulusal tütün şirketine ait 100 sigara ve tütün mamulü üreten fabrikada, yüksek performanslı ithal makinelerde lisans altında ABD ve İngiliz sigaraları üretilmektedir.

Çin'de üretilen tütünlerin üçte birini flue-cured tütünü oluşturmakta, geri kalanı ise dark air cured, light air cured arasında dağılım gösterir. Flue cured tütün üretimindeki başlıca tarım alanları Henan, Schandong, Anhuı, Yunnan, Guizhon, Hunan bölgeleridir. Light sun cured üretimi de özellikle Guazgdong, Sicnvan, Jiangsu, Zhejlang ve diğer orta ve kuzey bölgelerde üretilir. Dark air cured üretimi ise Hubei, Jiangxi ve Sichuan bölgelerinde üretilir. Burley ise Hubei, Shandong, Henan ve Sichuan'da üretilir. Çin'de flue cured tütünü 220-225 kg. lık balyalarda ambalajlanır. Yabancı yaprak tütün ticareti Beijing'de bulunan devlet kurumunca denetlenir.²¹

2.3.8. Hindistan

Hindistan, Çin ve ABD'den sonra en büyük üçüncü üretici ülkedir. Hindistan'ın düşük kaliteli tütünlerinin iç ve dış piyasalardaki talebi azalmaktadır. Hindistan'da devlet, tütün ekicilerine destek sağlamaz. Hindistan'da tütün, Tütün Dairesi (TB) tarafından kontrol edilir. Müzayede merkezlerinde satılır ve Devlet Ticaret Şirketi (STC), düşük nemli tütünleri değil, daha yüksek nemli tütünleri en düşük fiyatlarla satın almaktadır. Hindistan tütününün ihracatının çoğu ikili antlaşmalarla SSCB'ye yapılır. Tütün ihracatında destek yoktur. Fakat tütün ithalatı genelde yasaktır. Hindistan'da üretim maliyetleri düşük düzeydedir. Fakat kalite nisbeten zayıftır. Bu yüzden Hindistan, dünya tütün piyasalarında ABD ile rekabetten yoksundur.²²

Hindistan'da başlıca dark air cured ve ek olarak da flue cured tütünü yetiştirilir. Dark air cured tütünü Gujarat, Kanatak, Mysere, Madras, Andraprades, kuzey ve batı Bengal, Pencab, Utter Prades, Bihar Assan ve Kerala bölgelerinde yetişir. Flue cured tütünü de başlıca Andre Prades'te ve Mysore'de üretilir.²³

20. Grise, Verner N. a.g.e.,

21. Voges, Ernst. a.g.e.,

22. Grise, Verner N. a.g.e.,

23. Voges, Ernst. a.g.e.

2.3.9 Japonya

Japonya, ABD'den Y.T. sigara ithal eden ülkelerin başında gelmektedir. Japonya'nın ithal ettiği Y.T.lerin çoğu, düşük kokulu özellikteki yerli tütünle hazırlanan yüksek nevili tütünlerdir. Y.tütün ithalatında herhangi bir kısıtlama yoktur.²⁴

Japonya'da flue cured, burley ve yerel air-cured tütünler yetiştirilir. Japonya'da 1904'den 1985 yılına kadar tütünün mamul üretimi ,satışında önemli bir kazanç getiren sektör olarak devlet tarafından tekelleştirilmiştir. Bu dönemde tütünün yetiştirilmesi, kurutulması, ithalatı ve ihracatı özel kurumlar aracılığıyla ya da Japon Tütün Kurumu (TTC)'nin kontrolü altındaki işletmelerce yönetilmiştir. Yine tütünün yeniden kurutulması ve depolama işlemleri ile tütün mamüllerinin imalatı ve toptan dağıtımını da bu monopolün doğrudan görevleri arasındaydı. 1985 yılında Japonya'da Tütün Endüstrisi özelleştirildi ve TTC adıyla faaliyeti gösteren bu kurum, Japonya Tütün Şirketleri Birliğine (JTI) dönüştürüldü. Devlet yine de ülkenin bütün tütün stoklarını kontrol altında tutmakta fakat, organizasyon, şimdi özel kurum niteliğine benzer bir sistem içinde yürütülmektedir. Şimdilerde Japon üreticilerine düşük kaliteli tütünlerin yüksek fiyatlarda satılması garanti edilmiştir. JTC/JTI' nin son yaprağına kadar alım politikası içinde olması sonucu ülkenin Y.T. stokları artış gösterdi. Sonuçta, ülkede üretim arz ve talep dengesinin altında gerçekleşmektedir. Japonya sigara ithalatındaki mevcut engeller, 1987 yılında nispeten azaltıldı. Amerika'dan yapılan sigara ithalatı yerli sigaralarda daha kaliteli Y.T. talebini artırdı. Bu yüzden ABD' den yapılan sigara ithalatı artmakta ve bu gelişmeler Japonya'nın iç üretimine olumsuz etki yapmaktadır. Ayrıca Japonya'da sigara tüketimi; tüketim vergilerindeki artışlar sağlık endişeleri ve tütün karşıtı faaliyetler yüzünden azalmaktadır.²⁵

Japonya'da light air-cured ve Virginia tipi tütünler Hanshu, Shikoku ve Kyushu bölgelerinde, Burley tipi tütünler ise Honsh'nun kuzey doğu kesimlerinde yetiştirilmektedir.²⁶

2.3.10 Tayvan

Tayvan'da Tütün Endüstrisi Devlete tekeli olan Tayvan Tütün ve Şarap Monopolü (TIWMB) tarafından yönetilmektedir. TIWMB' nin faaliyet alanı tütünün üretiminden mamül halde kullanımına kadar ki her safhasını kapsar. Tayvan tütünlerinin çoğu (Flue-cured tütünü hariç) ülkenin güney kısımlarında yetişir. Tayvanlı tütün yetiştiricileri ve TIWMB arasında birbirine bağımlı ilişkiler mevcuttur. Sabit miktarlardaki tütün üretimine karşılık TIWMB anlaşmaya varılan yüksek fiyatlardaki bütün tütünleri satın alır. Monopol aynı zamanda ekicilere bitki yetiştirilmesi ve kırım konusunda da uzmanlık sağlar. Y.T. üretiminde azalmalar görülmekte ise de stokların arttığı gözlenmektedir. Diğer taraftan sigara ithalatının artmasına karşılık sigara üretimi de azalmaktadır. Tayvan hem ABD tütünleri hem de sigaraları için gittikçe artan önemli bir pazardır.

24. Grise, Verner N., a.g.e.,

25. Beasley, Steve. "Tobacco Situation, Japan", FT 11-88. US Dept.Agr.,For.Agr.Serv., Nov.1988

26.Voges, Ernst. a.g.e.,

1987 öncesinde sigaraya konan yüksek vergiler sigara ithalatına konan kotalar ve pazarlama sisteminde yerli iç tüketimini % 1' ne karşılık gelen ithal sigaralara kısıtlama getirilmişti. Bu durum 1987' den itibaren değişmiş ve ABD'nin Tayvan'da olan sigara ihracatında 25 katlık artışlar görülmüştür. Aynı zamanda ABD kaynaklı Y.T. ihracatı da artmaktadır. Tayvan tütünü "Dolguluk Karakterli" olduğundan ithal edilen yüksek kaliteli tütünle harmanlanmaktadır. İthal sigaralarla rekabet edebilmek için TTWMB yerli sigaralardaki Amerikan tütün oranını % 35' den % 55'e artırmıştır.²⁷

2.3.11 Kore Cumhuriyeti

Kore Cumhuriyetinde flue-cured, burley ve sun cured tipi tütünler yetiştirilir. Ülkede toprak, iklim, yağış ve el emeği tütün için elverişlidir. Ülkedeki monopol kurumun temel fonksiyonları Y.T. üretimini kontrol etmek, tütün yetiştirme izni vermek, ekiciden tütünün alınmasını sağlamak ve Y.T. işlemek ve tütün mamülü üretimini sağlamaktır. Monopol ayrıca Y.T. ithalat ve ihracatı ile tütün ürünlerinin satışını da kontrol eder. 1987 yılında Monopol, Kore Monopol Kurumu (KOMOCO) şeklinde yeniden örgütlendi. Nisan 1989 yılında ise Komoco Kore Tütün ve Ginseng şirketi (KTG) ismini aldı. Böylece Y.T. işlemeci ve tüccarıyla yapılan görüşmelerden sonra tütün ihraç fiyatları KTG tarafından düzenlenmeye başladı. İhraç fiyatları iç piyasa satın alma fiyatlarının aşağısında düzenlenmektedir. Ülkenin genel tütün programının faaliyete geçirilmesindeki gerekli fonlar KTG'nin sigara satış karından sağlanmaktadır. KTG çiftçilere ücretsiz olarak tohum sağlar, ve gübrelemede yardımcı olur. Kore Cumhuriyeti'nde tütüne ait maliyet tahmin verileri mevcut olmasa da bu ülkede tütünün karlı bir ürün olduğu bilinmektedir. Kore Cumhuriyeti ihracatta özellikle ABD burley yetiştiricileriyle rekabet halinde bulunmaktadır.²⁸

Ülkede sigara ithalatına ilişkin engeller 1988'in ortalarından itibaren nisbeten kaldırılmış, Amerikan kaynaklı yaprak tütün ve sigara ithalatı önemli oranlarda artış göstermiştir.

Flue-cured (Virginia) ve benzeri tütünler Won ju-kun, Chungchongpukdo, Chungchong-namdo, Kyongido ve Kyongsang-pukdo bölgelerinde yetişir. Burley tütününü ise Chungchong-namdo, Cholla-pukdo ve Cholla-namdo bölgelerinde üretilir.²⁹

2.3.12 Tayland

Tayland' da flue-cured ve burley tütününün dahil olduğu birçok çeşit tütün üretilir. Ülkede ruhsatlı tütün yetiştiricilerinin tütünleri en düşük garanti fiyatlarla satın alınır. Tütün, tütün kurutucularla yapılan sözleşmelerle daha düşük ölçekli çiftçiler tarafından yetiştirilir. Tütün kurutma işlemi ile uğraşanlar aldıkları tütünü ya iç tüketim için Tayland Tütün Monopolüne (TTM) ya da daha yüksek fiyatlarla tütün ihracatçılarına satarlar.³⁰

27. Tobacco Situation, Taiwan, FT 12-88, US. Dept. Agr., For. Agr. Serv., Dec. 1988

28. Tobacco Production and Trade in the Rep. of Korea, FAS-M217, US. Dept. Agr., For. Agr. Serv., May. 1970

29. Voges, Ernst. a. g. e.

30. Tobacco Situation, Thailand, FT 1-89, US. Dept. Agr., FAS, Jan. 1989.

Tayland' da tütün endüstrisi devlet tekeli olan TTM' nin kontrolü altındadır. TTM yaprak tütün üretimi, tütün mamüllerinin imalatı ve işlenmemiş Y.T. ithalatı gibi bir çok konuda denetleme ve kontrol işlevlerini yerine getirir. Bununla beraber Y.T. ihracatı devlet tekelinin pek müdahalesi olmadan özel firmalar tarafından yapılır. ABD Tayland'a işlenmemiş tütün ihraç eden tek ülkedir. Devlet, tütünde kendi kendine daha yeterli hale gelmeyi ve ürettiği sigaralardaki yerli tütün oranını en azından % 80' in üstünde tutmayı amaçlamaktadır. Ülkede tütün karşıtı faaliyetler nispeten zayıftır ve sigara tüketimi de büyümektedir. Sigara ithalatına yasaklama uygulanmakla beraber yüksek kaliteli ithal sigaraların talebi artmakta ve karaborsada satılmaktadır.³¹

Ülkede tütün yetişen başlıca bölgeler Chiangmi, Chiangmai, Phrae-nan, Phetchabun, Ban phai, Nongkhai Nakhon phanom ve Sukhothai bölgeleridir.³²

2.3.13 Endonezya

Endonezya, Çin ve Hindistan'dan sonra Asya'daki üçüncü en büyük tütün üreten ülkedir. Üretimi son 15 yılda devamlı artış göstermektedir. Ülkede flue-cured tütün üretimi artarken, dark air-cured ve sun-cured üretimi sabit kalmaktadır. Endonezyalı tütün ekicileri kimyasal ilaçlama gübreleme ve bazı bölgelerde de sulama imkanları için yardımlar alırlar. Ülkede üretim maliyetlerine oranla ise Y.T. kalitesi nispeten daha düşüktür. Endonezya tütününün yarısından fazlası iç tüketimde kullanılır. Tütün ihracat ve ithalatında bazı sınırlamalar vardır. Endonezya dolguluk tütünde dünya çapında önemli ülkeler arasına girmeyi amaçlamıştır. Ülkede tütün Sumatra, Jawa ve Sunda adalarında üretilmektedir.³³

2.3.14 Diğer Asya Ülkeleri

Gelişmekte olan birkaç Asya ülkesinde tütün üretilmektedir. Tütün bu ülkelerde döviz kaynağı olarak bir çok ihtiyacı karşılar. Pakistan, Filipinler, Burma, Bengaleş gibi tütün yetiştiren ülkelerde tütün değişen oranlarda destek görmektedir. Örneğin ;Filipinli tütün ekicileri tohum, gübre ve teknik konularda yardım alırlar. Bu ülkelerde ticari engellere genelde yerli endüstriyi korumada başvurulur. Yaygın el emeği imkanları ve döviz kısıtlamaları yüzünden bir çok Asya ülkesinde tütün üretimi artırma imkanı vardır. Bu ülkeler düşük kaliteli tütün talep eden ülkelere tütünlerini pazarlayabilirler. Fakat orta veya yüksek kaliteli Y.T. ticaretinde rakip ülkelerle rekabetten yoksun durumdadırlar.³⁴

2.3.15 Kanada

Kanada'da öncelikle flue-cured tütünlerinden mamül edilen harmanlanmayan sigaraların revaçta olması nedeniyle ülkede daha çok flue-cured tipi tütün üretilir. Üretim son 10 yılda iç tüketim yüzünden azalmış ve ihracat ta düşmüştür.

31. Tob.Sit.,Thailand, a.g.e.

32. Voges, Ernest. a.g.e.

33. Grise, Verner N. a.g.e.

Kanada'da üretilen tütünün maliyeti yüksektir. Ücret oranları yüksek, kısa yetiştirme şartları (iklim elverişsizliği) olumsuzdur. Kanada tütününü nisbeten nötr özelliklidir. Tütün maliyetlerinin artması ve talebin azalması yüzünden devlet alternatif ürünlere dönüştürmede ekicilere yardımlar yapmaktadır. Yine de bu konu ile ilgili olarak karlı alternatiflerin sınırlı olduğu tahmin edilmektedir.³⁵

Kanada'da devlet sınırlı oranlarda üreticiye destek sağlar. Ülkenin hedeflediği tütün üretim düzeyleri, Kanada Tütün İmalatçıları Konseyi (CTMC) ve Ontario flue-cured ekicileri Pazarlama Kurumu arasında yapılan müzakereler sonucu tesbit edilir. CTMC, özel sektör olarak tütün imalatçılarının bir örgütüdür. CTMC, bu özelliği ile flue-cured tütün ekicilerine taban fiyat garantileri sağlar ve ihracat yardımı yapar. Kanada tütününün yarısı ihraç edilir. Y.T. ve tütün mamüllerinin ithalatında hiç bir sınırlama yoktur. Serbest ticari koşullarda ithalatın artabileceği tahmin edilmektedir.³⁶

Ülkede başlıca tütün yetiştiren bölgeler Ontario (flue-cured, burley, dark air-cured ve fire-cured tipi tütünler yetiştirilir.), Quebec (flue-cured, puroluk tütün ve pipo tütününü yetiştirilir.) Prens Edward, Nova Scotia ve New Brunswick bölgeleridir.³⁷

2.3.16 Meksika

Meksika, air-cured tütün tipinden, Oriental, flue-cured ve burley'e kadar sıralanan tütün çeşitlerini üretir. Ülkenin tütün üretimi genelde son 20 yılda artmıştır. Özellikle bu artış hafif sigaralarda artan talebi karşılamak için burley tütünde görülmektedir. Ülkenin iç kullanımı için tütün üretimi ithalat kontrolü ile korunmaktadır. İhracat piyasasında sınırlama yoktur. Ülkede az miktardaki ihracat desteği ile tütün ihracatı artırılmıştır. Düşük maliyetli ve emek yoğun niteliği ve artan döviz ihtiyacı yüzünden, Meksika, tütün ihracatını artırabilecek durumdadır. Ülkeden düşük fiyatlarla ABD'ye düşük kaliteli tütün ihracatı yapılmaktadır.³⁸

Dark air-cured tipi tütünler Veracruz, Oaxaca, Chiapas ve Hidalgo bölgelerinde, Virginia ve burley tütünleri Nayarit bölgesinde ve Oriental tütünler ise Zimatlan ve Oaxaca bölgelerinde yetiştirilir.³⁹

2.3.17 Avustralya

Avustralya'da bazı miktarlarda Virginia ve burley tipi tütünler yetiştirilir. Ülkede tütün endüstrisi desteklendiğinden, ülke daha az ithalata bağımlı hale getirilmek istenmektedir. Tütün ithalatı, yüksek vergiler ve mamüllerde kullanılan tütünün asgari % 57' sinin yerli tütünden karşılanması gibi düzenlemelerden dolayı sınırlı tutulmaktadır.⁴⁰

Ülkede başlıca tütün yetiştirilen bölgeler Queensland (Mareeba, Dimbulah, Bunderberg ve Texas bölgeleri) ve Victoria (Myrtleford) ve az miktarlarda tütün yetişen New South Wales bölgesidir.⁴¹

35. Tobacco In Ontario, Canada. FAS-M200.US.Dept.Agr., FAS.,Nov.1968

36. Tob, In Ontario,Canada. a.g.e.,

37. Voges, Ernst. a.g.e.

38. Grise, Verner N. a.g.e.

39. Voges, Ernst. a.g.e.

40. Andrews, B.G., "Australian Policies on Tobacco Curb Imports", For Agr.vol.IX.No.43.Oct.1971

2.3.18 Sovyetler Birliği

Sovyetler Birliğinde başta Oriental ve Semi Oriental tipi tütün olmak üzere değişik tiplerdeki tütünler yetiştirilir. Üretimnin çoğu iç tüketimde kullanılır. Tütün sistemi gıda sanayi bakanlığının kontrolü altındadır.⁴²

Ülkede Oriental ve Semi-oriental tütünler Rusya, Gürcistan, Moldavya, Azerbeycan, Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan, Tacikistan, Ukrayna ve Ermenistan Cumhuriyetlerinde yetiştirilir. En kaliteli tütün yetiştiren bölgeleri Sukhumi, Sochi-Adler ve Kuban-Maikop bölgeleridir. Ülkede yetiştirilen Oriental ve Semi Oriental tipi tütünler basma, Samsun, Trabzon ve Amerikan orjinlidir.⁴³

Özet ve Sonuç

Uygulamalardan anlaşıldığı gibi tütünde son yıllarda görölen liberalleşme hareketleri ülkelere göre zaman geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Tütün ticaretinde görölen değişiklikler tütün mamüllerindeki duyarlılığa göre ortaya çıkmaktadır. Tüketimdeki yeni eğilimler, tüketicinin arzu ettiği ürün farklılaşmaları, döviz kurlarındaki değişiklikler ve üretim maliyetleri gibi faktörler tütün üretimini doğrudan etkilemektedir. Diğer taraftan ülkelerin iç piyasalarındaki tütün desteklerinin gelişmesi ve ticaretin serbestleşmesi ülkelerin tütün pazarlarını önemli oranda etkileyen gelişmelerdir. Tütün ticaretinde görölen serbestleşme hareketleri dünya piyasalarında daha düşük düzeydeki tütün fiyatlarını oluşturur. Tütünde gelişmiş ülkeler uyguladığı fiyat desteği ve kota programlarıyla dünyada tütün için bir fiyat şemsiyesi sağlar. Örnek olarak AED'de sistemli tütün programına sahip olmayan ülkelere % 20-30 daha yüksek düzeydeki fiyatlarla bir hükümet fiyat destek üretim kontrol programı uygulayarak üretiminin % 97' sini kontrol altına almaktadır. Böylece bu gibi ülkeler ürettiği tütünlerin değerlendirme ve pazarlamasına ilişkin her işlemleri sistemli bir şekilde yerine getirdikleri için tütün dış ticaretinde de söz sahibi olmaktadır.

Sonuç olarak dengeli bir üretim planlaması, örgütlenmiş tütün ekicileri, serbest rekabet şartlarının olduğu tütün alım satım ve ticari piyasaların en olumlu şekilde biraraya getirildiği ortamlar, tütünün üretim ve ticaretinde rol oynayan her kesimin lehine sonuçlanmaktadır.

EKİ.

Tütünçü Ülkelerde Uygulanan Üretim Desteği ve Tütün Programlarını Gösterir Tablo.

42. Grise, Verner N. a.g.e.

43. Soviet Tobaccos, USSR, Vsesojuznoje Exportno,Importnoje Objedinenije-Raznoexport, Moscow, USSR.

Fiyat Yardımları

ABD
Avrupa Topluluğu
Japonya
Tayvan
G.Kore
Brezilya
Hindistan
Zimbabwe
Arjantin
Meksika

**Pazarlama
Kısıtlamaları**

ABD
Avrupa Topluluğu
Japonya
Kanada
Avustralya

Girdi Yardımları

Brezilya
Hindistan
G.Kore
Kanada
Endonezya

İhracat Desteği

Avrupa Topluluğu
Kanada
Türkiye
G.Kore

Gümr.Tar.Engelleri

ABD
Avrupa Topluluğu
Brezilya
G.Kore
Zimbabwe
Kanada
Avustralya
Arjantin
Bulgaristan
Çin H.C.
Çekoslavakya
Dominik Cumh.
Mısır
Guatemala
Honduras
Macaristan
Hindistan
Endonezya
Ürdün

Malezya
Meksika
Yeni Zelanda
Pakistan
Filipinler
G.Afrika
Tayvan
Tayland
Türkiye
Uruguay
Sovyetler Birl.
Venezuela
Yugoslavya

Malezya
Meksika
Yeni Zelanda
Pakistan
Filipinler
G.Afrika
Tayvan
Tayland
Türkiye
Uruguay
Sovyetler Birl.
Venezuela
Yugoslavya

Malezya
Meksika
Yeni Zelanda
Pakistan
Filipinler
G.Afrika
Tayvan
Tayland
Türkiye
Uruguay
Sovyetler Birl.
Venezuela
Yugoslavya

Kimyasal İlac Rezidü**Kısıtlamaları**

Avrupa Topluluğu
ABD.

Değişik Uygulamalar

ve

İthalat kotaları

Avustralya
Brezilya
Çin H.C.
Çekoslavakya
Finlandiya
Honduras
Hindistan
Kenya
Malawi
Filipinler
Polonya
Romanya
Senegal
G.Afrika
Suriye
Tanzanya
Zimbabwe

Lisans Uygulamaları

Arjantin
Ekvator
Avrupa Topluluğu
Guatemala
Honduras
Hindistan
Endonezya
Kenya
Meksika
Pakistan
Paraguay
G.Afrika
Sudan
Tayland

Kaynak :

Crise, Verner N. a.g.e., p.25

Faydalanılan Kaynaklar :

1. Grise, Verner " The World Tobacco Market-Government Intervention and Multi-lateral Policy Reform" Staff Report No.Ages,9014,NW Washington D.C.USA Febr.1990.
2. Voges, Ernst, " Tobacco Encyclopedia", Tobacco Journal International Publications, West Germany,1984.
3. United States Department of Agriculture, Foreign Agriculture Service, "Tobacco in The United States", USA 1979.
4. European Communities, Office for Official Publications of the E.C. Various issues, Lüksemburg, 1989-1990-1991.
5. U.S.S.R. Vsesojuznoje Exportno- Importnoje Objedinenije. Naznoexport, "Soviet Tobaccos", Moscow, U.S.S.R.
6. Tanrıverdi Haluk, "Türk Tütün Politikasının Avrupa Topluluğu Ortak Tütün Politikasıyla Bütünleşmesi" , İst.Ün.İşletme Fakültesi Doktora tezi, İstanbul, Kasım 1990.
7. United States Department of Agriculture, Annual Report of Tobacco Statistics, Various Issues, Agr.Mkt.Serv.USA.
8. United States Department of Agriculture, Tobacco Foreign Agriculture Circulars, Various Issues, For.Agr.Serv., USA.
9. United States Department of Agriculture, Tobacco Situation and Outlook, Various issues, USDA, Econ.Res.Serv., USA.

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
- GİRİŞ	
1- TÜRKİYE'DE TÜTÜN	
1.1 Türkiye Tütün ve Tütün Mamülleri İhracatı.....	7
1.2 VI.5.Yıllık Kalkınma Planında Tütün ve Tütün Mamülleri Sanayii	16
1.3 Bölge Bölge Tütün : KARADENİZ BÖLGESİ.....	19
1.4 Türkiye'de Sigara Sanayii ve İlgili Kararnamede Son Durum.....	30
1.5 Türkiye Sigara Raporu.....	33
1.6 Tütün Dünyasından Haberler.....	35
2- DÜNYADA TÜTÜN	
2.1 1991 Dünya Tütüncülüğünde Genel Görünüm.....	51
2.2 Dünya Tütün Üretimi.....	53
2.3 Başlıca Ülkelerin Tütün Yönetimlerine İlişkin Uygulamalar.....	(3)
3- ABD TÜTÜN VE TÜTÜN MAMÜLLERİ TİCARETİ	
3.1 ABD Yerli Tütün ve Tütün Mamülleri.....	75
3.2 ABD Tütün, Tütün Mamülleri İhracat ve İthalatı.....	77
4- YUNANİSTAN TÜTÜNCÜLÜĞÜ	
4.1 Yunan Yaprak Tütün Sanayii Arz ve Talep Dengesini Korumaya Çalışıyor.....	89
4.2 Yunan Sigara Sanayii Yerli Harman Markalarıyla Başarıya Ulaştı.....	
5-YUGOSLAVYA TÜTÜN DURUMU	
6-ÖZEL RAPOR: ENDONEZYA'DA TÜTÜN	
6.1 Giriş.....	103
6.2 Üretim.....	103
6.3 İhrakt.....	104
6.4 Tüketim.....	105
6.5 Ticaret.....	105
7-ÜLKE RAPORLARI	
7.1 Tayland.....	111
7.2 Çin Halk Cumhuriyeti.....	114

**EGE İHRACATÇI BİRLİKLERİ
GENEL SEKRETERLİĞİ**

TÜTÜN BÜLTENİ

1991/1

**EGE İHRACATÇI BİRLİKLERİ Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Sebahattin GAZANFER
(Genel Sekreter)**

**Yayına Hazırlayanlar
S.Deniz ERGUN
Tahir KANLIKUYU**

**Adres
EGE İHRACATÇI BİRLİKLERİ
GENEL SEKRETERLİĞİ
1375 Sokak No.25 Kat: 3-4-5,
35210
Alsancak-İZMİR**

**Tel Direkt : (51) 63 19 76
Santral : (51) 63 69 50 - 51
T.Fax : (51) 2167 01 - 21 65 60
Telex : 53 138 exun tr
: 52 192 ızib tr
: 52 692 egtu tr
Teletex : (18) 95 30 11**

**Diğer Baskı : AYNA Matbaa İşletmesi - İZMİR
Tel : 13 15 53 - 39 63 41**

**Tütün Bülteni, Ege İhracatçı Birlikleri Genel
Sekreterliği tarafından aynı ayda bir yayınlanır.**

**Yıl : 2 Sayı : 3
KASIM 1991**

**Bültenimizde yer alan yazı, tablo ve grafikler kaynak
gösterilerek tamamen veya kısmen yayımlanabilir.**